

УДК 330.341

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЗА ПРИНЦИПАМИ БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ТА АДАПТИВНОСТІ

Мартиненко Марина Вікторівна, д.е.н., професор, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків, Україна.

Лисиця Надія Михайлівна, д.с.н., професор, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків, Україна.

Анотація. У роботі розглянуто нормативне забезпечення розвитку системи професійної освіти, у якості бази дослідження проаналізовано документи Європейського Союзу, які містять положення щодо безперервності та адаптивності освітніх заходів. Зроблено висновки стосовно основних принципів, на яких повинен відбуватися розвиток професійної освіти в Україні.

Ключові слова — адаптивність, безперервність, інноваційний розвиток, принципи, професійна освіта.

Визначення основних принципів інноваційного розвитку системи професійної освіти потребує, перш за все, чіткого розуміння сутності поняття «розвиток». О. В. Раєвнева об'єднала існуючі підходи до визначення поняття розвитку систем у три групи: розвиток як властивість, розвиток як дефініція та розвиток як порівняльна характеристика об'єкта [1]. М. М. Бурмака, аналізуючи типи розвитку, пропонує виділяти підходи до його розгляду як іманентної властивості, принципу, закону, процесу, явища та результату [2]. Перехід до нового якісного стану є загальноновизнаною ознакою розвитку систем.

Провідну роль у інноваційному розвитку системи професійної освіти відіграють основні принципи, за якими відбувається цей розвиток. Започатковані ці принципи були у низці документів Європейського Союзу, хронологію яких доцільно розглянути для розуміння етапів еволюції підходів до розвитку зазначеної системи.

Так, ще у 1963 році Комісією ЄС були прийняті принципи професійної підготовки:

у першому принципі зазначається, важливість вчасно організувати навчання навичкам, які необхідні для задоволення вимог економіки», «забезпечити працівникам можливості удосконалювати професійні навички протягом усієї кар'єри, щоб термін «соціальний прогрес» набув таким чином реального значення [3].

У підписаному у 1992 році Маастрихтському договорі підкреслюється необхідність адаптації професійної освіти до змін у промисловості [4].

У 2000 році було розроблено Лісабонську стратегію, де наголошувалося на важливості адаптації освіти до змін у суспільстві та економіці та відзначалося, що європейські системи освіти та навчання повинні адаптуватися як до вимог суспільства знань так і до підвищеного рівня та якості зайнятості [5]. Ще одним важливим документом, створеним у цьому ж році, став Меморандум навчання протягом усього життя, серед основних цілей якого зазначено гарантування загального та постійного доступу до навчання для набуття та оновлення навичок, необхідних для стійкої позиції у суспільстві знань; розвиток ефективних методів для навчання впродовж всього життя [6]. Копенгагенська декларація з розширеного співробітництва в галузі професійної освіти і навчання (2002) підкреслила як важливість безперервності навчання, так і соціальної адаптації на основі такого навчання [7].

У резолюції Ради Європи з розвитку співробітництва в галузі професійної освіти та навчання в Європі (2002) акцент зроблено на необхідності навчання впродовж усього життя, що передбачає дотримання принципу безперервності. В даному документі відзначається, що здатність до адаптації та

працевлаштування молоді і дорослого населення, включаючи осіб старшого віку, багато в чому залежить від можливості підвищувати кваліфікацію та набувати нові вміння і навички впродовж усього трудового життя» [8]. 2004 рік знаменується двома важливими документами у галузі професійної освіти, а саме: Маастрихтським комюніке з питань майбутніх пріоритетів в галузі професійної освіти і навчання та стратегічним документом «Освіта та навчання 2010», у яких відзначається важливість відповідності професійної освіти вимогам ринку праці і економіки знань при реалізації принципу адаптивності в професійному навчанні, а також наголошується на необхідності безперервності професійної освіти та її зв'язку з бізнесом [9,10].

У стратегії «Освіта та навчання 2020» Визначаються чотири ключові цілі, серед яких: зробити реальним навчання впродовж усього життя та мобільність на ринку праці, удосконалювати якість та ефективність освіти і навчання, сприяти рівності, соціальній згуртованості та активній громадянській позиції, підвищувати рівень креативності, інновацій та підприємництва на всіх рівнях освіти і навчання [11].

З урахуванням задекларованих у документах ЄС положень, можна відзначити, що ключовими принципами, за якими повинен відбуватися інноваційний розвиток професійної освіти, є безперервність та адаптивність.

Список використаної літератури

1. Раєвнева О. В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі : монографія / О. В. Раєвнева. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2006. – 496 с.
2. Бурмака М. М. Класифікація типів розвитку соціально-економічних систем / М. М. Бурмака // Економіка транспортного комплексу. – 2014. – Вип. 23. – С. 37–50.
3. Council Decision of 2 April 1963 laying down general principles for implementing a common vocational training policy (63/266/EEC) [Electronic recourse] // Council of the European Communities. – Retrieved from : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31963D0266>.

4. Treaty on European Union, signed in Maastricht on 7 February 1992 // Official Journal of the European Communities. – 1992. – July 29. – Vol. 35. – P. 4–67.

5. Lisbon European Council 23 and 24 March 2000 presidency conclusions. Lisbon strategy [Electronic Recourse] // The official website of the European Union Europa.eu. – Retrieved from: http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm.

6. A Memorandum on lifelong learning. – Brussels : Commission of the European Communities, 2000. – 36 p.

7. Declaration of the European Ministers of Vocational Education and Training, and the European Commission, convened in Copenhagen on 29 and 30 November 2002, on enhanced European cooperation in vocational education and training [Electronic Recourse] // Europa. Summeries of EU legislation. – Retrieved from : http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/vocational_training_en.htm.

8. Council resolution of 19 December 2002 on the promotion of enhanced European cooperation in vocational education and training // Official Journal of the European Communities. – 2003. – C 13. – P. 2–4.

9. Maastricht Communiqué on the Future Priorities of Enhanced European Cooperation in Vocational Education and Training (VET) [Electronic Recourse] // The official website of the European Union Europa.eu. – Retrieved from : http://ec.europa.eu/education/policy/vocational-policy/doc/maastricht_en.pdf.

10. Education & Training 2010. The success of the Lisbon strategy hinges on urgent reforms. Joint interim report of the Council and the Commission on the implementation of the detailed work programme on the follow-up of the objectives of education and training systems in Europe // Official Journal of the European Communities. – 2004. – Vol. 47. – C 104. – P. 1–19.

11. Education and Training in Europe 2020: Responses from the EU Member States. – Brussels : Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, 2013. – 105 p.

Автори

Мартиненко Марина Вікторівна, професор, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (maryna.martynenko@m.hneu.edu.ua)

Лисиця Надія Михайлівна, професор, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (nashakafedra_eim@ukr.net)

Тези доповіді надійшли 05 січня 2020 року.

Опубліковано в авторській редакції.